

ספרות עברית וכללית

תכנית מצומצמת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים ושלושה רבעים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

- פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
- פרק שני – סיפור קצר
- פרק שלישי – דרמה
- פרק רביעי – רומאן ונובלה
- פרק חמישי – סיפור שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (כל פרק – 30 נקודות).
הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 30 נקודות) והפרק החמישי (סיפור שלא נלמד – 10 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

- ד. הוראות מיוחדות:
- (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
 - (2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
 - (3) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

מהפרקים הראשון, השני והשלישי עליך לענות על השאלות בשני פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 30 נקודות).

פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה (שאלות 1-14), ענה על שתי שאלות, כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 15 נקודות).
שים לב: אַן לענות על שתי שאלות משירת ימי הביניים.

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁנֵה בְּחִיק יְלָדוֹת / יְהוּדָה הַלּוֹי

שְׁנֵה בְּחִיק יְלָדוֹת, לְמַתִּי תִשְׁכְּבִי! / דְּעֵי כִי נְעוּרִים כְּנַעֲרָת נִנְעָרוּ!
הַלְעַד יְמֵי הַשְּׁחָרוֹת? קוּמִי צְאִי, / רְאִי מְלֶאכֶי שִׁיבָה בְּמוֹסָר שְׁחָרוֹ,
וְהַתְנַעֲרִי מִן הַזְּמָן, כְּצַפְּרִים / אֲשֶׁר מְרִסִּי לִילָה יִתְנַעֲרוּ.
דְּאִי כְּדָרוֹר לְמִצָּא דָרוֹר מִמְעַלְךָ / וּמִתּוֹלְדוֹת יָמִים כִּימִים יִסְעָרוּ.
הִי אַחֲרֵי מְלֶכְךָ מְרֻדָּפָת, בְּסוּד / נִשְׁמֹת אֲשֶׁר אֵל טוֹב יִי נְהָרוּ!

הדובר בשיר קורא לנמענת לחולל מפנה בחייה: "והתנערי מן הזמן".
הסבר לאיזו תפיסת זמן הוא מתכוון בדבריו. איזו תכלית הוא מציע לנמענת?
באילו דרכים הוא מנסה לשכנע אותה?

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שַׁחַר אֲבִקְשָׁךְ / שְׁלֵמָה אֲבִן גְּבִירוֹל

שַׁחַר אֲבִקְשָׁךְ, צוּרִי וּמְשַׁנְבִּי, / אֲעָרְךָ לְפָנַיךָ שְׁחָרִי וְגַם עָרְבִי.
לְפָנַי גְּדֹלְתְךָ אֲעַמֵּד וְאֶבְהֵל, / כִּי עֵינֶיךָ תִּרְאֶה כָּל מַחְשְׁבוֹת לְבִי.
מֵה זֶה אֲשֶׁר יוּכַל הַלֵּב וְהַלְשׁוֹן / לַעֲשׂוֹת, וּמֵה כֹחַ רוּחִי בְּתוֹךְ קֶרְבִּי?
הֲנִי לְךָ תִּיטֵב וּמְרַתְּאָנִישׁ, עַל כֵּן / אוֹדְךָ בְּעוֹד תִּהְיֶה נִשְׁמַת אֱלֹהֵי כִּי!

פרש את הבית השני ואת הבית השלישי בשיר, והסבר כיצד הם מתקשרים לבית האחרון שבו.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יְחִידָה, שְׁחָרִי / יהודה הלוי

יְחִידָה, שְׁחָרִי הָאֵל וְסָפִיו, / וְכִקְטָרֶת תְּנִי שִׁירְךָ בְּאַפְּיוֹ!
הֲלֹא אִם תִּרְדְּפִי הַבְּלִי זְמַנְךָ, / וְתֹאמְרִי כִי אָמַת הֵם כָּל כְּשָׁפִיו,
וְתִזְלִי אַחֲרָיו לִילְךָ וְיוֹמְךָ / וְתַעֲרַב לְךָ תְּנוּמָה מְנַשְׁפִּיו –
דַּעֲי כִי אֵין בְּיַדְךָ מְאוּמָה, / אֲבָל עֵץ יִיבֹשׁוּ מִחַר עֲנָפָיו.
5 הֵי לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ וּמַלְכְּךָ / אֲשֶׁר בָּאת לַחֲסוֹת תַּחַת כְּנָפָיו:
שְׁמוֹ יִגְדֵל וְיִתְקַדֵּשׁ בְּפִי כָל / אֲשֶׁר נִשְׁמַת אֱלֹהִים חַי בְּאַפְּיוֹ!

הבית הראשון מבטא את הרעיון המרכזי בשיר.
הסבר את ההתפתחות של רעיון זה בשיר כולו, וכתוב כיצד הוא מעוצב.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לא זכיתי באור מן ההפקר / חיים נחמן ביאליק

לא זכיתי באור מן ההפקר,
אף לא בא לי בירשה מאבי,
כי מסלעי וצורי נקרתי
ונחצבתי מלכבי.

ניצוץ אחד בצור לבי מסתמר,
ניצוץ קטן – אף פלו שלי הוא,
לא שאלתי מאיש, לא גנבתי –
כי נמנני ובי הוא.

ותחת פטיש צרותי הגדולות
כי יתפוצץ לכבי צור עזי,
זה הניצוץ עף, נתו אל-עיני,
ומעיני – לקרתי.

ומחרווי יתמלט ללבבכם,
ובאור אשכם הצתי, יתעלם,
ואנכי בחלבי ובדמי
את הבצרה אשלם.

תהליך היצירה מתואר בשיר כעשייה מקורית של המשורר, שראשיתה רצונית והמשכה יוצא משליטת המשורר.

הסבר קביעה זו. בסס את הסברך גם על ציורי הלשון ועל הפעלים בשיר.
/המשך בעמוד 4/

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

”חֲזָה, לֵךְ בְּרַח” / חיים נחמן ביאליק
(עמוס ז, יב)

”לֵךְ בְּרַח?” – לֹא-יִבְרַח אִישׁ כְּמוֹנִי!
הַלֹּךְ בְּלֹאט לְמַדְנֵי בְּקָרִי,
גַּם דָּבָר כֵּן לֹא-לְמַדָּה לְשׁוֹנֵי
וּכְקִרְדָּם כְּבֹד יִפֹּל דְּבָרִי.

5 וְאִם-פָּחִי תָם לָרִיק – לֹא-פִשְׁעִי,
חֲטֹאתְכֶם הִיא וְשֹׂאוּ הָעֶזֶן!
לֹא-מִצָּא תַחְתֵּי סֶדֶן פִּטְיָשִׁי,
קִרְדָּמִי בָּא בְּעֶץ רִקְבוֹן.

10 אִין דְּבָר! אֲשֵׁלִים עִם-גּוֹרְלִי:
אֶת-כְּלֵי אֲקָשֶׁר לְחַגּוֹרְתִי,
וְשִׁכִּיר הַיּוֹם בְּלִי שִׁכְר פִּעְלִי
אֲשׁוּבָה לִי בְּלֹאט כְּשִׁבְאַתִּי.

15 אֶל-נְוֵי אָשׁוּב וְאֶל-עֲמֻקּוֹ
וְאֶכְרֹת בְּרִית עִם שִׁקְמֵי יָעַר;
15 וְאַתֶּם – אַתֶּם מְסוֹס וְרִקְב
וּמָחָר יִשָּׂא כְּלֶכֶם סָעַר.

קרא את שורות 7-8 שלפניך:

”לֹא-מִצָּא תַחְתֵּי סֶדֶן פִּטְיָשִׁי,

קִרְדָּמִי בָּא בְּעֶץ רִקְבוֹן.”

הסבר שורות אלה, וכתוב כיצד הרעיון שבהן מתפתח עד לסיום הדרמטי של השיר.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

וְהִיָּה כִּי תִמְצְאוּ / חיים נחמן ביאליק

וְעֲלִיתָ קִיר קִטְנָה לְאִישׁ הַהוּא הַיְתָה, וְלֵה אֲשַׁנֵּב קֶטֶן, וְתִהְיֶה לוֹ לְנַפְשׁוֹ, וְלֹא-יָדַע בָּהּ מְלֶאֶךְ, וְלֹא-שָׁלַט בָּהּ שָׁטָן.	וְהִיָּה כִּי תִמְצְאוּ מִגֵּלַת לְבָבִי בְּעֶפֶר תִּתְפַּלֵּשׁ, וְאִמְרֵתֶם כֹּה: הִיָּה אִישׁ תָּמִים וּפְשׁוּט, וְעִיף וְחֻלָּשׁ.
וְלְאִישׁ תִּתְפַּלֵּה אַחַת, וְהִיָּה בְּצַר לוֹ, וְיִהְיֶה עוֹלָה שָׁמָּה, צוֹנֵחַ לְאֲשַׁנֵּב וְרוֹעֵד וְלוֹהֵט – וּמְפַלֵּל בְּדַמְמָה.	וְיִהְיֶה הָאִישׁ עוֹשֶׂה וְחַי לוֹ לְתַמוֹ, וְנִחְבָּא אֶל פְּלִיּוֹ, וּמְקַבֵּל בְּדַמְמָה, בְּלִי בְרָכָה וּקְלָלָה, הִבָּא לוֹ מֵאֲלִיּוֹ.
וּתְאַרְךָ הַתְּפִלָּה כְּאַרְךָ יְמֵי חַיֶּיךָ, אֲךָ אֵל עֲלִיּוֹן לֹא-רָצָה. אֶת-לֹא-בְקֶשׁ לוֹ נָתַן, וְהָאֲחַת שֶׁבְקֶשׁ – אוֹתָהּ לֹא-מָצָא.	וְיִצְא הָאִישׁ וְיִהְיֶה עוֹבֵר לְתַמוֹ, וְנִתְיָבוּ לֹא-עֲקֹשׁ; מְקַטְנֵת לֹא-בְרַח וּגְדוּלוֹת לֹא-פָלַל, וּנְצוּרוֹת לֹא-בְקֶשׁ.
וְהָאִישׁ עַד-יוֹם אַחֲרוֹן לֹא-נוֹאֵשׁ מִרְחֻמִּים וְנִפְשׁוֹ הוֹחִילָה, וְלִבָּבוֹ הַתְּפִלָּל, הַתְּפִלָּל וְיִמַת בְּאֲמֻצֵּעַ הַתְּפִלָּה.	וְאִם-אַחֲרוֹ, אֲךָ כָּאוּ, לֹא קְרוֹאוֹת, הַגְּדוּלוֹת וּבְדַרְךָ הַמְלֶךְ – וְיַעֲמֵד הָאִישׁ וְהוּא מִבֵּית מִשְׁתָּאָה, וְיִקַּד בִּילָךְ.
	וְאִם-אַחֲרוֹ, אֲךָ דָּפְקוּ עַל-פֶּתַח הַנְּצוּרוֹת – וְהוּא לֹא אֲסָפֵן, וְיִתְעַב כְּאֶחָד עוֹ נֶפֶשׁ הַכְּלָבִים עַם-צִדְקַת לֵב שָׁפֵן.

תאר את התכונות של "האיש" בשיר, וכתוב כיצד הן מעוצבות בשיר.

שירת המאה ה-20

שירי רחל

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גן נעול / רחל

מי אתה? מדוע יד מושטת
לא פוגשת יד אחרת?
ועינים אך תמתנה רגע
והנה שפלו ככר נבוכות.

גן נעול. לא שביל אליו. לא דרך.
גן נעול – אדם.
האלף לי? או אכה בסלע
עד זוב דם?

תאר את היעדר הקשר בין הדוברת לזולת, על פי השיר.

כיצד השאלות והאזכורים המקראיים בשיר מעצימים את היעדר הקשר הזה?

בתשובתך תוכל להיעזר בפסוקים שלפניך:

— "גן נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום" (שיר השירים, ד, יב)

— "וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים..." (במדבר, כ, יא)

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספר שירי / רחל

צריחות שצרחתי נואשת, כואבת
פשעות מצוקה ואבדן.
היו למחרות מלים מלבבת.
לספר שירי הלכן.

נגלו חכיונות לא גליתי לרע.
נחשף החתום בי באש.
ואת תוגתו של הלב הכורע
יד כל במנוחה תמשש.

הסבר, על פי השיר כולו, כיצד הניגודים בשיר מבטאים את הקשר בין הסבל ובין

תהליך היצירה.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

רק על עצמי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי.
צר עולמי פעולם נמלה,
גם משאי עצמתי כמוה
רב וכבד מכתפי הדלת.

5 גב את דרכי — כדרכה אל צמרת —

דרך מכאוב ודרך עמל.
יד ענקים זדונה ובוטחת.
יד מתבדחת שמה לאל.

כל ארחותי הליו והדמיע
10 פחד טמיר מיד ענקים.

למה קראתם לי, חוסי הפלא?
למה פזבנתם, אורות רתוקים?

קרא את שורות 7-8 שלפניך:

"יד ענקים זדונה ובוטחת,

יד מתבדחת שמה לאל."

פרש שורות אלה, והסבר כיצד הן מתקשרות לתפיסה של הדוברת את חייה.
בסס את דבריך על ציורי הלשון בשיר.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גורל / רחל

היד העקשת
דופקת. דופקת על שער נעול:
העור רפט.
נוטף על כפות המנעול
דמה המעט.
אין עונה, אין קול.
בושש השוער.
יאחר, יאחר רגע נכסף —
על הסף
מתה אפל.

תאר את גורלה של הדוברת על פי השיר.

כיצד החזרות והאזכורים משיר השירים מעשירים את המשמעות של השיר?
בתשובתך תוכל להיעזר בפסוקים שלפניך משיר השירים:

— "...קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתני..." (פרק ה, פסוק ב)

— "קמתי אני לפתח לדודי ונדי נטפו מור ואצבעתי מור עבר על כפות המנעול" (פסוק ה)

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אני שומע משהו נופל / נתן זך

אני שומע משהו נופל, אמר הרוח.
שום דבר, זה רק הרוח, הרגיעה האם.

גם אתה אשם וגם הוא אשם, פסק השופט לנאשם.
אדם הוא רק אדם,
הסביר הרופא לבני המשפחה הנדהמים.

אבל מדוע, מדוע, שאל את עצמו הנער,
לא מאמין למראה עיניו.

מי שאינו גר בעמק גר בקהר,
קבע המורה לידיעת הארץ
ללא קשי נכר.

אבל רק הרוח ששמת את התפוח הוא זכר
מה שהעלימה מבנה האם:

שלעולם, לעולם, לעולם לא יהיה לו מנחם.

בלי להזכיר את המילה "מוות" עצמה, השיר כולו עוסק בו ובקושי של בני האדם להתמודד איתו.

הסבר רעיון זה, והדגם את הדרכים שבהן הוא מוצג לאורך השיר.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שימו לב לסגל הרועד / נתן זך

שימו לב לסגל הרועד,
מששו את הרוח, היטב
געו בעץ. הוא ירק ובצמרת
מוריק עוד יותר והגוע
מאכל מעט אך עודו אוכל בכל פה
את לשד האדמה שאיננה
נראית כאן לעין בעיר.
שימו לב, מששו, געו היטב. כפלים
לשאף את האור, להאיר
כל ענן. הוא עובר. והלילה
לא יאחר.

המילים "הוא עובר" הן מפתח להבנת השיר כולו.

הסבר קביעה זו, והדגם מהשיר את דבריך.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר לאוהבים הנבונים / נתן זך

שיר לאוהבים הנבונים
אשר בתבונה יאהבו.
ימיהם בנעימים יחלפו,
גם בדרך שאל לא יזקתו,
נצח לא יפרדו, יחד יחיו
בבית אחד.

שיר לאוהבים הנבונים
על משכבם באין מלה.
ביד אחת את המעורה יכבו,
יחד יעצמו את עיניהם,
זה את זה יברכו,
יבעת האחד קורא –
את האור הקטן גדליק הוא.
את נשימת ילדיהם שומעים שזון
ורוח חצות.

שיר לאוהבים הנבונים
אשר בנו להם בית ואת דלתו נעלו.
הניפו היטב את התריסים, בחוץ קר
ורוח ומצפים בחוץ למטר.
אורח לא יבוא בלילה אשר כזה
וכי יבוא – אל תפתחו את הדלת. מאחר
ירק קר נושב בעולם. וגם המשורר
ממצוקה, לא משפע הוא שר. השארו
חבוקים.

בשיר מתוארים מצבים של קרבה ומצבים של בדידות.
הצג מצבים אלה, והסבר מהי עמדתו של המשורר כלפיהם.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

רגע אחד / נתן זך

רגע אחד שקט בבקשה. אנא. אני
רוצה לומר דבר מה. הוא הלך
ועבר על פני. יכלתי לגעת בשולי
אדמתו. לא נגעתי. מי יכול היה
לדעת מה שלא ידעתי.

החול דבק בבגדיו. בזקנו
הסתבכו זרדים. פגראה לך
לילה קדם פתחן. מי יכול היה
לדעת שבועד לילה יהיה
ריק כמו צפור, קשה כמו אבן.

לא יכלתי לדעת. אינני מאשים
אותו. לפעמים אני מרגיש אותו קם
בשנתו, סהרורי כמו ים, חולף לדי, אומר
לי בני.
בני. לא ידעתי שאמה, במדה פזאת, אתי.

השיר מסתיים בדבר לא צפוי.

הסבר מה לא צפוי בסיום השיר, והראה כיצד השיר מוביל לסיום זה. הדגם מהשיר
את דבריך.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 15-17 (לכל שאלה – 15 נקודות).

סיפור מאת עגנון

15. תאר דמות של גבר מסיפור מאת עגנון שלמדת, והסבר את התהליך הנפשי שמתחולל בו
על פי הסיפור.

כיצד מוצג הגבר בסיפור (מנקודת מבט אוהדת, ביקורתית, אירונית)? בסס את דבריך על
דוגמאות מהסיפור.

סיפור עברי (לא מאת עגנון)

שים לב: בשאלה זו אין לענות על פי הסיפור "שפרה".

16. אחד המאפיינים של הסיפור הקצר הוא הסיבוך בעלילה.
הסבר את הסיבוך בעלילה באחד מהסיפורים הקצרים שלמדת.
האם סיבוך זה נפתר בסוף הסיפור? הסבר והדגם את דבריך.

שפרה / דבורה בארון

17. קרא את הקטע שלפניך מהסיפור "שפרה", וענה על השאלה שאחריו.

לא טוב, אחות – אמרה [המשרתת], בהישענה על המגרפה שבידה, ובלי לתמוה על עצם הבכי – ממיןקת דורשים רוח טובה, ואת הנה – דמעות. את קומי, צאי לך מוטב החוצה, תתבדרי או מה. והעיקר – התאפקי, התאפקי. אבל להתאפק כבר אי-אפשר היה לה לשפרה בשום אופן.

הסבר כיצד עצת המשרתת משקפת את גורלה של שפרה, וכיצד עצה זו משתלבת בתמונת המציאות המתוארת בסיפור כולו.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 18-19, על פי המחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20 שלמדת (30 נקודות).

מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20

18. בחר בדיאלוג מרכזי מהמחזה המודרני שלמדת (מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20), שבאמצעותו אפשר ללמוד על התכונות של שתי הדמויות הנוטלות בו חלק. כתוב בקצרה את הנאמר בדיאלוג, והסבר מה הוא מלמד אותנו על כל אחת מהדמויות.

19. בחר בשתי דמויות מהמחזה המודרני שלמדת (מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20). תאר את התנהגותה של כל אחת מהדמויות בתחילת המחזה, והסבר אם בהמשך המחזה כל אחת מהן פועלת לשינוי גורלה או נמנעת מלפעול. נמק והדגם את דבריך.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

פרק זה הוא חובה – ענה רק על אחת מהשאלות 20-23 (30 נקודות).

סיפור פשוט / ש"י עגנון – שאלות 20-21

20. לפניך קטע מ"סיפור פשוט". קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.
הירשל שלא אכל כמעט כלום נסתכל במסובים שיגיעים מחמת אכילה ושתייה ונהנה ונצטער. נצטער שהוא רעב ונהנה שכרסו אינה מלאה. לפני ימים נתגלגלה לידו חוברת קטנה של צמחוניים בגנות אכילת בשר ודגים ויין ומיני מותרות. כשראה הירשל את המסובים יגיעים מרוב אכילה ושתייה ועדיין הם ממשמשים בגופם להכניס במעיהם יותר ויותר, הרהר בלבו, שמא אחי אמי שנתפרנס מן העשבים נזיר היה מן הבשר, אלא שבני דורו לא ירדו לסוף דעתו וקראוהו משוגע, ושמא אמת מה שכתוב באותה חוברת, שכל הצרות באות בשביל זוללות יתרה, שאין אדם מסתפק במועט והומה ומהמה אחרי דברים הרבה. אלמלא לא רדפה אמא שלי אחרי הממון לא הייתי אני צריך לישב לפני פגרי עופות ודגים. הגביה הירשל ראשו לראות מה נשתייר מאותם הדברים המתועבים שריחם מגרה את יצרו וראה את מינה.
הקטע שקראת מתאר רצף מחשבות של הירשל.
היכן בעלילת הרומאן משתלב קטע זה? כתוב כיצד הוא מתקשר למציאות חייו של הירשל.
הסבר והדגם את דבריך.

21. בחר בשתיים מדמויות המשנה ב"סיפור פשוט": ברוך-מאיר, יונה טויבר, גציל שטיין, סופי גילדנהורן.
תאר את תכונותיהן ואת מעשיהן של כל אחת מהדמויות שבחרת, והסבר את תרומתן להצגת הרקע החברתי של הרומאן.

רומאן עברי, נובלה עברית* – שאלות 22-23

שים לב: על שאלות 22-23 אין לענות על פי "סיפור פשוט".

* אם בחרת להתבסס על נובלה עברית, תוכל לבחור אך ורק מבין הנובלות האלה:
נמלים, עתליה, נביא, אחרי הילדות, שונא הנסים, כינורו של יוסי, שלושה ימים וילד,
לב הקיץ לב האור, חירבת חזעה, עוגיות המלח של סבתא סולטנה, לנייה בצהריים,
המינה ליזה.

22. ברומאן (או בנובלה) יש מרכיבים שונים, כמו עלילת משנה, נקודת מפנה, התייחסות למקום ולתקופה, דמות משנה המייצגת רקע חברתי, ועוד.
בחר בשני מרכיבים והסבר את תפקידם ברומן העברי (או בנובלה העברית) שלמדת.
מהי תרומתם של מרכיבים אלה למשמעות היצירה? נמק והדגם את דבריך.

23. ברומאנים רבים מתוארים קונפליקטים (למשל: בין עדות, בין עמים, בין דתות, או בין בני משפחה).
תאר קונפליקט אחד ברומאן העברי (או בנובלה העברית) שלמדת, והצג שתי דרכים שבאמצעותן מעוצב הקונפליקט (למשל: דיאלוגים, נקודות תצפית, סמלים או מוטיבים, עיצוב העולם הפנימי של הדמויות).

פרק חמישי – סיפור שלא נלמד

פרק זה הוא חובה – ענה על שאלה 24 (10 נקודות).

24. קרא את הסיפור שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

הרחוב היה מואר / יוסל בירשטיין

הרחוב היה מואר, ועוד ממרחק כמה בתים ראינו לפי הרגליים שלהם שהם צעירים. ואחר-כך ראינו את ידה של הנערה. בפנייה חדה ופתאומית היא משכה אחריה את הבחור לתוך חורשת האוהבים.

התחייכנו, אשתי ואני. זה היה בטיול הלילי שלנו בשכונה, בשעה שרוב התושבים צופים בטלוויזיה. הרחוב התמשך דומם ועצור. אפילו חתול לא חצה את הכביש. המכוניות שחנו מכל צד מתחו את השקט לאורך הבתים. על רקע זה בלטה התנועה היחידה של הנערה. "חברמנית".

תפסה את הבחור בזרועו והוליכה אותו לחושך בין העצים. חבל שלא הספקנו להציץ בפניה. אך גם בלי הפנים הרכבנו את אופיה. היה משהו בתנועה שלה שכיוון את המחשבות.

הנערה הזאת לא תלך לאיבוד בין הגברים. הכרנו צעירה כזאת בנעורינו. התחנה עם לא-יוצלח ועשתה ממנו בן-אדם. סיפרתי לאשתי על אחת הדודות במשפחה שלי. אמרו עליה שהיא קוטלת בעלים. אחד מהם נהג לזחול, באור יום, אל מתחת למיטה ולהירדם שם. ולדודה היתה תשוקה למיטות גבוהות. עוד מזרן ועוד מזרן. המיטה שלה הגיעה כמעט עד לתקרה. יום אחד נפלה ממנה ארצה, ומתה.

בהצטלכות הרחובות והנטיקה והנרייטה סולד פנינו שמאלה, להשלים את ההקפה. בתים שעוד היו בבנייה נראו עזובים, כאילו דייריהם כבר באו, גרו, נטשו אותם, והותירו מאחוריהם גוש של חורבות ועיזבון. אופיה של הנערה רמוז על אופיו של הבחור. ראינו בבירור כיצד ברגע האחרון, ליד השביל הצר והחשוך, היא הפנתה אותו לכיוון שלה. צעדיו שלו היו מכוונים קדימה. גבר צריך לדעת לעורר עניין, אמרה אשתי, ולא להיות שלומיאל כמו הדוד שלך שחיפש מקלט מתחת למיטה.

עוד אנו מחייכים על חשבונם של בני-הזוג שנעלמו בין העצים ורואים בהם גלגול של דודתי ובעלה – והנה הם לקראתנו ברחוב. הזדרזנו, שנוכל לפגוש אותם מתחת לפנס-הרחוב. הפעם לא נחמיץ את ההזדמנות לסקור את פניהם של הנערה השתלטנית ושל הבחור הביישן.

והצלחנו. חלפנו על-פניהם בדיוק במעגל האור, וראינו שהנער עיוור.

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. מדוע המספר מביא את הסיפור על דודתו במהלך הטיוול הלילי? (4 נקודות)

ב. הסבר כיצד מאיר סיום הסיפור את הדו־שיח שמתנהל בין המספר לאשתו

במהלך הסיפור. (6 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח לשאלון 05, רק לנבחנים אקסטרניים, חורף תשס"ז:
תכנית הלימודים

שם לב: תכנית לימודים זו כוללת גם יצירות
שבהתאם למיקוד הוצאו מתכנית הבחינה בחורף תשס"ז

נושאי הלימוד לבחינה בספרות
2 יחידות לימוד – שאלון מספר 005

1. מבנה תכנית הלימודים

חטיבות	פרקים
1. השירה העברית בימי הביניים 2. שירי ביאליק, פואמה של יל"ג או של ביאליק 3. טשרניחובסקי, אצ"ג, אלטרמן, רחל, גולדברג, עמיחי, זך 4. שלונסקי, זלדה, פגיס, יונתן, רביקוביץ', ביטון, סומק	א. שירה
1. סיפורים עבריים 2. סיפורים מתורגמים	ב. סיפור קצר
1. רומן עברי 2. רומן מתורגם 3. נובלות	ג. רומן ונובלה
1. טרגדיה של סופוקלס או של שקספיר 2. מחזות עבריים ומתורגמים	ד. דרמה

נספח לשאלון 05, חורף תשס"ז

ספרות / 2 יחידות

2. מבנה הבחינה

בבחינה חמישה פרקים, כמפורט להלן:

- פרק ראשון: שירה (שירת ימי-הביניים, שירת ביאליק, פואמה, שירת המאה ה-20)
- פרק שני: סיפור קצר
- פרק שלישי: דרמה
- פרק רביעי: רומן ונובלה
- פרק חמישי: יצירה שלא נלמדה

הפרק הרביעי והפרק החמישי הם חובה. מבין הפרקים הראשון, השני והשלישי הנבחר יבחר שני פרקים, ויענה על השאלות לפי ההוראות בכל פרק.

3. נושאי הלימוד

פרק א – שירה

עד חורף תשס"ז

בפרק הזה ארבע חטיבות. יש ללמוד חמישה שירים מן החטיבה הראשונה, שישה שירים ופואמה אחת מן החטיבה השנייה, שבעה שירים מן החטיבה השלישית ושבעה שירים מן החטיבה הרביעית – לפי ההנחיות המובאות בכל חטיבה. סך-הכול יש ללמוד עשרים וחמישה שירים ופואמה אחת.

חטיבה ראשונה – השירה העברית בימי-הביניים

יש ללמוד חמישה שירים – שיר אחד מכל קבוצה:

- א. **אבן גבירול:** שחר אבקשך
יהודה הלוי: יחידה שחרי האל וספיו; ישנה בחיק ילדות
- ב. **יהודה הלוי:** לבי במזרח; יפה נוף
- ג. **משה בן עזרא:** קְתָנוֹת פְּסִים
אבן גבירול: עֲבֵי שְׁחָקִים
יהודה הלוי: הַפֶּשֶׁט הַזָּמָן
- ד. **שמואל הנגיד:** הים ביני ובינך
אבן גבירול: מה תפחדני נפשי; מליצתי בדאגתי
- ה. **אבן גבירול:** אמנון אני חולה
שמואל הנגיד: התקבצו כי הזמן תמים; קח מצביה דְּמִי עֵינֵי בִּאֲקָדְחָה

נספח לשאלון 05, חורף תשס"ז

ספרות / 2 יחידות

חטיבה שנייה – שירי ביאליק; פואמה של יל"ג או של ביאליק

יש ללמוד שישה שירים – שיר אחד מכל קבוצה:

- א. צנח לו זלזל; לבדי
- ב. הכניסיני תחת כנפך; הקיץ גווע
- ג. על השחיטה, והיה כי יארכו הימים; אכן גם זה מוסר אלוהים
- ד. ואם ישאל המלאך; לפני ארון הספרים
- ה. איך; ציפורת; גבעולי אשתקד
- ו. לא זכית; חוזה לך ברח; והיה כי תמצאו

יש ללמוד פואמה אחת מבין הפואמות שלהלן מאת **ביאליק**:

מתי מדבר; בעיר ההריגה; הברכה; המתמיד

או

אחת מן הפואמות הבאות מאת **יל"ג גורדון**:

קוצו של יוד; צדקיהו בבית הפקודות; בין שני אריות

חטיבה שלישית – טשרניחובסקי, אצ"ג, אלתרמן, רחל, גולדברג, עמיחי, זך

יש ללמוד **שבעה** שירים מאת המשוררים האלה (שיר אחד מאת כל משורר):

ש' טשרניחובסקי: ראי אדמה; לא רגעי שנת; שיר א' מתוך "שירים לאילאיל", נוקטורנו

א"צ גרינברג: שיר נס השיר (מתוך "משא ונבל", **כל כתבי אצ"ג**, כרך ט); עם אלי הנפח: כפרקי נבואה (מתוך "אנקריאון על קוטב העיצבון"); שיר אמני והנחל (מתוך "משא ונבל", **כל כתבי אצ"ג**, כרך ט); היתה לי ברכה (מתוך "הזדככות", **כל כתבי אצ"ג**, כרך ד).

נ' אלתרמן: ירח; עוד חוזר הניגון; עץ הזית (**שירים משכבר**); דו-שיח (**עיר היונה**)

רחל: רק על עצמי; גן נעול; ספר שירי; גורל (**שירת רחל**)

ל' גולדברג: משירי הבן האובד; שיר י"ב מתוך "אהבתה של תרזה די-מון"; לתמונת אימא (**מוקדם ומאוחר**)

נספח לשאלון 05, חורף תשס"ז

ספרות / 2 יחידות

י' עמיחי: גשם בשדה קרב; אבי; לא כברוש; ראי אנחנו שניים מספרים (שירים 1948–1962)

נ' זך: רגע אחד שקט בבקשה; אני שומע משהו נופל (שירים שונים); שימו לב לסגול הרועד; שיר לאוהבים הנבונים (כל החלב והדבש)

חטיבה רביעית – שלונסקי, פגיס, יונתן, זלדה, רביקוביץ', ביטון, סומק

יש ללמוד **שבעה** שירים מאת המשוררים האלה (שיר אחד מאת כל משורר):

א' שלונסקי: שלוש זקנות; נדר; התגלות

ד' פגיס: כתוב בעיפרון; עדות, פורטרט; דפדוף באלבום (כל השירים)

נ' יונתן: חופים הם לפעמים; חכה לי אבא; כמו בלדה (שירים על קו הרכס)

זלדה: כל שושנה; שני יסודות; כאשר היית פה; פנאי; עם סבי (שירי זלדה)

ד' רביקוביץ': בובה ממוכנת; כף יד רשעה; גאוה; חול אפסי; גרוויטציה (כל השירים עד כה)

א' ביטון: שיר קנייה בדיזינגוף; דברי רקע ראשוניים; אמי משדלת ציפור

ר' סומק: נקמת הילד המגמגם; חיטה; טרקטורים (גן עדן לאורי)

נספח לשאלון 05, חורף תשס"ז

ספרות / 2 יחידות

פרק ב – הסיפור הקצר

בפרק הזה שתי חטיבות. יש ללמוד **שבעה** סיפורים מן החטיבה הראשונה ו**שלושה** סיפורים מן החטיבה השנייה – לפי ההנחיות. סך-הכול יש ללמוד **עשרה** סיפורים.

חטיבה ראשונה – סיפורים עבריים

קבוצה א

יש ללמוד **שלושה** מבין הסיפורים שלהלן מאת **ש"י עגנון**:

פרנהיים; תהילה; הרופא וגרושתו; פנים אחרות; האדונית והרוכל; המטפחת; מדירה לדירה; עם כניסת היום; התזמורת

נספח לשאלון 05, חורף תשס"ז

ספרות / 2 יחידות

קבוצה ב

יש ללמוד שניים מבין הסיפורים האלה:

- ד' בארון: פראדל; שפרה (פרשיות)
- י' בורלא: סובבתהו בכחש (במעגלי אהבה)
- י"ח ברנר: עוולה; המוצא (כתבי י"ח ברנר)
- י"ד ברקוביץ': כרת; תלוש (כתבי י"ד ברקוביץ')
- ח' הזז: שלולית גנוזה (ריחיים שבורים)
- ג' שופמן: הערדל; נקמה של תיבת זמרה (כל כתבי ג' שופמן, כרך א)
- י' שטיינברג: העיוורת; בת הרב (כתבי י' שטיינברג)
- י' שמי: הבריחה (סיפורי י' שמי)

הערה: בקיץ תשס"ו ובחורף תשס"ז אחת מן השאלות בפרק "סיפור קצר" תתייחס לסיפור "שפרה" מאת ד' בארון.

קבוצה ג

יש ללמוד שניים מבין הסיפורים האלה:

- ל' איני: עד שיעבור כל המשמר כולו (גיבורי קיץ)
- א' אפלפלד: המצוד (אדני הנהר)
- י' בן נר: ניקול; משחקים בחורף (שקיעה כפרית)
- י' הנדל: סיפור בלי כתובת (כסף קטן)
- א"ב יהושע: מסע הערב של יתיר (עד חורף 1974)
- ס' ליברכט: תפוחים מן המדבר (תפוחים מן המדבר)
- א' מגד: יד ושם (ישראל חברים)
- מ' מגן: פטרו (כפתורים רכוסים היטב)
- ע' עוז: דרך הרוח (ארצות התן)
- י' קנז: התרנגולת בעלת שלוש הרגליים (מומנט מוסיקלי)
- י' שבתאי: הסתלקות (הדוד פרץ ממריא)
- ב' תמוז: תחרות שחייה (אנטון הארמני)

חטיבה שנייה – סיפורים מתורגמים

יש ללמוד שלושה מבין הסיפורים האלה:

- י' אידריס: תחנה (מקום על פני האדמה)
- אל חכים תאופיק: על חוד התער (סיפורים ערביים)

נספח לשאלון 05, חורף תשס"ז

ספרות / 2 יחידות

- י' **באבל**: בן הרבי; מעשה בשובכי (סיפורים)
ג' **בוקאצ'יו**: הבז (דקאמרון)
י' **בשביס זינגר**: המפתח (המפתח)
נ' **גוגול**: האדרת (סיפורים פטרבורגיים)
א' **המינגוויי**: הרוצחים (גברים ללא נשים)
א' **הנרי**: אחרי עשרים שנה (אחרי עשרים שנה)
ג' **דה מופאסאן**: העלמה פרל (הירושה)
נ' **מחפוז**: אחרי עשרים שנה (סיפורים ערביים)
ו' **נבוקוב**: רגע של חסד (תריסר רוסי)
ד"ה **סלינג'ר**: יום נפלא לדגי בננה (תשעה סיפורים)
ו' **פוקנר**: ורד לאמילי (סימן קריאה 1, 1972)
א' **פינק**: הגן המפליג למרחקים; מול הראי (הגן המפליג למרחקים)
א"פ **צ'קוב**: יגון; כינורו של רוטשילד (הגברת עם הכלבלב ועוד סיפורים)
ר' **קרבר**: דבר קטן וטוב, נוצות (דבר קטן וטוב)
שלום **עליכס**: אהבתי הראשונה (הסיפור הקצר, 1977)

פרק ג – רומן ונובלה

- בפרק זה רשימה של רומנים עבריים, רשימה של רומנים מתורגמים ורשימת נובלות.
יש לבחור אחת משתי האפשרויות הבאות:
— רומן אחד מרשימת הרומנים העבריים ורומן אחד מרשימת הרומנים המתורגמים.
הערה: נבחן שילמד את הרומן **סיפור פשוט** מאת עגנון יהיה פטור מלימוד רומן מתורגם.
— רומן אחד (עברי או מתורגם) ושתי נובלות (אחת עברית ואחת מתורגמת).

רומנים עבריים

- י' **אורפז**: מסע דניאל
ר' **איתן**: ברקיע החמישי
א' **אפלפלד**: תור הפלאות; קטרינה
י' **בן נר**: בוקר של שוטים
ח' **ברטוב**: פצעי בגרות
י' **הנדל**: החמסין האחרון
א"ב **יהושע**: המאהב
ש' **לפיד**: גיא אוני
א' **מגד**: פויגלמן; מסע באב

נספח לשאלון 05, חורף תשס"ז

ספרות / 2 יחידות

ס' מיכאל: חצוצרה בוואדי
א' נבו: ארבעה בתים וגעגוע
ש"י עגנון: סיפור פשוט
ע' עוז: מיכאל שלי; קופסה שחורה
א' עמיר: מפריח היונים
ק' צטניק: השעון
י' קנז: האשה הגדולה מן החלומות; מחזיר אהבות קודמות
י' קניוק: חימו מלך ירושלים; אדם בן כלב
א' ראובני: שמות
מ' שלו: כימים אחדים
מ' שמיר: הוא הלך בשדות
ב' תמוז: רקוויאם לנעמן

רומנים מתורגמים

פ' אוסטר: ארמון הירח; מוסיקת המקרה
א' אז'אר: כל החיים לפני
ה' באלזאק: אבא גוריו; הדודן פונס
א' ברונטה: ג'יין אייר
י' בשוויס זינגר: העבד
ר' גארי: עפיפונים
ו' גולדינג: בעל זבוב
ג' גרין: מסעותי עם דודתי
ה' לי: אל תיגע בזמיר
ג'ג מארקס: אהבה בימי כולרה
ט' מוריסון: העין הכי כחולה
ב' מלמוד: העוזר
א' ממי: נציב המלח
ג'ד סלינג'ר: התפסן בשדה השיפון
פ"ס פיצג'ראלד: גטסבי הגדול; ענוג הוא הלילה
מ' פריש: הומו פאבר
נ' קאזנצאקיס: חייו ומעלליו של אלכסיס זורבס (תרגום חדש של 'זורבה היווני')
א' קאמי: הדבר; הזר
מ' קונדרה: ספר הצחוק והשכחה

נספח לשאלון 05, חורף תשס"ז

ספרות / 2 יחידות

נובלות

נובלות עבריות

י' אורפז: נמלים

י' בן נר: עתליה

ש' הראבן: נביא; אחרי הילדות

א"ב יהושע: שלושה ימים וילד

ס' יזהר: חירבת חזעה

ע' כהנא-כרמון: לב הקיץ לב האור

ד' סרי: עוגיות המלח של סבתא סולטנה

י' קורן: לוויה בצהריים

נובלות מתורגמות

מ' בולגאקוב: לב של כלב

ה' ג'יימס: פיתול כפול

א' המינגווי: הזקן והים

ב' הראבל: העיירה שבה נעצר הזמן

פ' זיסקינד: היונה

פ' מוריאק: הנשיקה למצורע; הורתו

ה' מלוויל: ברטלבי

ה' פון קלייסט: רעידת האדמה בצ'ילי

פרק ד – דרמה

בפרק הזה שתי חטיבות. יש ללמוד שני מחזות – מחזה אחד מהחטיבה הראשונה ומחזה אחד מהחטיבה השנייה.

חטיבה ראשונה – טרגדיה של סופוקלס או של שקספיר

יש ללמוד מחזה אחד מבין המחזות האלה:

סופוקלס: אדיפוס המלך; אנטיגונה

שקספיר: המלט; מקבת; המלך ליר; אותלו

נספח לשאלון 05, חורף תשס"ז

ספרות / 2 יחידות

חטיבה שנייה – מחזות עבריים ומתורגמים

יש ללמוד מחזה אחד מבין המחזות האלה:

ה' איבסן: בית בובות

נ' אלוני: הכלה וצייד הפרפרים

פ' דירנמט: ביקור הגברת הזקנה

ט' ויליאמס: ביבר הזכוכית

ח' לוין: חפץ

ש' לפיד: רכוש נטוש

א' מילר: מותו של סוכן

י' סובול: ליל העשרים

ב"צ תומר: ילדי הצל